

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Рей Бредбері

**ЗЕЛЕНІ ТІНІ,
БІЛИЙ КИТ**

Ray Bradbury
GREEN SHADOWS, WHITE WHALE

Green Shadows, White Whale © 2002 by Ray Bradbury

Друкується з дозволу правовласника
The Ray Bradbury Literary Works LLC,
с/о Don Congdon Associates, Inc.

Переклад з англійської Юрія Вітяка

Оксамитова зелень, запони туману, що чергуються із повсякденним дощем — це звичний антураж ірландського краю, про який не до снаги було не написати й Рею Бредбері.

Утім, роман далеко не про пейзажі. Кожна декорація намертво прикріплена до тамтешніх обивателів; за непримітною, здавалося б, побутовою балачкою, а то й безмовною мізансценою, криється життя народу, на котрий автор впритул поглипує, прислухаючись до його серцебиття. «Зелені тіні, Білий Кит» належить до автобіографічних творів. У ньому йдеться про враження письменника від Ірландії, куди той приїхав, аби створити сценарій для кінокартини про легендарного Мобі Діка. Тут ви не натрапите на фантастику, однак отримаєте колосальну втіху від комічних епізодів, поринете у роздуми під впливом екзистенційних реплік, краєм ока побачите видатні мистецькі полотна, пуститесь в історичний екскурс, здивуєтесь, вгамуєтесь, запрагнете і руху, і непорушності. А заразом, сподіваємось, відчуєте любов до ірландців, у якій переконливо зізнався сам автор.

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а,
м. Тернопіль, 46002, тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

Збут: (0352) 43-00-46, (050) 338-45-20

Книга поштою: (0352) 51-97-97, (067) 350-18-70, (066) 727-17-62
mail@bohdan-books.com

м. Київ: (044) 296-89-56; (095) 808-32-79, nk-bogdan@ukr.net

*Із любов'ю і дякою до Кеті Гуріган,
котра допомогла прокласти маршрути
в Дубліні й за його межами, а також —
Регіні Фергусон, яка приглядала за моєю сім'єю
упродовж тієї студеної ірландської зими,
на згадку про Гебера Фінна, Ніка (Майка) —
мого таксиста й усіх тих хлопчисьок із пабу,
власникові готелю «Роял Гіберніан»
Гектору Фабро, метрдотелю Педді
та усьому персоналові готелю
і усій сув'язі людей, яку не довелося
довго вичікувати.*

1

Я визирнув із палуби порома Дан-Лера й угледів Ірландію. Суходіл укритися зелом. Утім, то аж ніяк не був повсякденний зелений, у ньому таїлися кожнісінький вилиск та усіяке розмаїття. Аж тіні видавалися зеленими, як і сяйво, що вигравало на пристані Дан-Лера та лицях митних інспекторів. Там, унизу, на ту зеленину ступив я — американський молодик, якому ледь перевалило за тридцять, і котрий потерпав від двох різновидів депресії; котрий дричив із собою друкарську машинку та ще щось на додачу.

Подивавши крізь пломені, трави, пригїрки, тіні, я щодуху заволав: «Зелений! Такий, що й на мандрівних плакатах. Ірландія — зелена. А щоб мені заціпило! Зелений!»

І тут урапт спалахнула блискавка! Затим ударила громовиця! Кудись заподїлося сонце. Зелень розчинилася. Дощова тїнява запоною затулила неозоре небо.

Спантеличений, я вчував, як мій усміх зазнає краху.

Сизий і зарослий щетиною службовець ураз покликав мене:

— Ставайте сюди! Митна перевірка!

— Де вона запропастилася? — гукнув я. — Де зелень? Вона тільки-но була отутечки! А тепер...

— Ви сказали «зелень»?

Інспектор втупився у свій годинник.

— Вона вирине тоді, коли буде сонячно! — мовив.

— Коли це трапиться?

Старий чолов'яга зашарудів митними писульками.

— Що ж, у цих триклятих урядових брошурках нема нічого, що могло б показувати, коли, де, а чи за яких обставин сонце з'явиться ув Ірландії! — він тицьнув носом.

— Отам унизу видніється храм, про який, мабуть, кортить розпитати...

— Я перебуватиму тут упродовж шести місяців. Чи є ймовірність...

— ...що ви вкотре побачите сонце та зелень? Шанси є. Одначе у двадцять восьмому хлющило двісті днів. То був рік, коли грибам приділяли уваги більше, ніж плеканню дітей.

— Невже це свідчення?

— Ні, просто поголос. Проте й того в Ірландії доста, щоби хтось почув вас, хтось забалакав, і нате — ви при справах! То уся поклажа?

Я двигнув уперед свою друкарську машинку разом із щонайлегшою валізою.

— Подорожую порожнем. Так виходить живо. Мій великий багаж прибуде наступного тижня.

— То ваша перша подорож сюди?

— Ні. Я уже був тут, убогий та невиданий. Тоді, у 1939 році, коли мені тільки-но виповнилося вісімнадцять, я зійшов із товарного відсіку.

— Яка причина вашого перебування в Ірландії?

Інспектор облизав олівця і замастив ним нотатник.

— Причина тут ні до чого, — випалив я.

Олівець застиг на місці, а погляд ковзнув догори.

— Який великий почин! Однак, що вас привело?

— Шаленство.

Він нахилився вперед, задоволений, неначе під ногами наростало бунтарство.

— Яке ж це таке шаленство? — ввічливо поспитав.

— Їх два. Літературне та психологічне. Я тут, аби облупити шкіру Білого Кита та потрошити його.

— Облупити шкіру, — нашкрябав інспектор. — Потрошити Білого Кита. То Мобі Дік, виходить?

— Ви читали!—викрикнув я, витягаючи з-під пахви названу книжку.

— Коли був у дусі, — він підкреслив свою шкрябанину. — Ми тримаємо Звірюку в будинку років зо двадцять. Я борюкався з нею двічі. Засилля сторінок переважає мої наміри, як і авторський задум.

— Еге ж, — потвердив я.— Я з десятків разів брав її в руки, а тоді відкладав убік, буквально до останнього місяця, аж поки кіностудія не підписала мене на цю затію. Тепер мушу здолати цю книжку.

Інспектор митниці кивнув, зняв з мене заміри і виголосив:

— Що ж, то ви тут, аби написати сценарій! У всенькій Ірландії водився хіба що єдиний кіношний дружок. І як же його зовуть? Довготелесий такий, із дещо миршавою мавпячою пикою, розмовляв удатно. І то сказав: «Ніколи знову». Сів на пором, аби збагнути, яким є Ірландське море. Довідався. Вивернув із себе відразу обід та сніданок. Пополотнів. Заледве ладен був втримати під пахвою Книжку про кита. «Ніколи знову», — зарепетував. А ти, парубче, коли-небудь осилиш цю книжку?

— А ви не понукали?

— Кит ніколи сюди не прибивався. От вам і література. А що там про психологію казали? Ви прибули, аби постерегти, як католики брешуть про все на світі, а унітаріани* оголюють свої перса?

— Ні, ні, — поквапом відказав я, згадуючи свою попередню мандрівку сюди, коли надворі стояла жажнюча негода. — А тепер помежи нишпореннями за Китом я вивчатиму ірландців.

— Бог стратив зір від того. Гадаєте, вам до снаги притриматися довше за Нього? Навіщо намагатися? — він зніс у повітрі олівець.

— Що ж... — мовив я, насунувши на голову чорний лантух і затягуючи навколо шиї петлю, смикаючи важіль, щоб пуститися в люк, — даруйте, однак це останнє місце усвіті, де я хотів би висадитися. То все покрите таїною. Коли я був дитиною і минав ірландський квартал по один край міста, ті ірландчики* гамселили мене. А коли тих заносило у наш квартал, ми лупцювали їх. Половину життя мене непокоїла думка, чому ми чинили так, як чинили. Я ріс знічений.

— Знічений? І це все? — вигукнув службовець.

— У сум'ятті через ірландців. Я не настільки відчуваю неприхильність до них, наскільки ніяковію через минувшину. Не проймаюся ні ірландським віскі, ні ірландськими тенорами*. Ірландська кава теж мені не до душі. Перелік предовгий. Живучи з цими жаскими упередженнями, мені доводиться боротися за те, щоб вивільнитися від них. І оскільки кіностудія уповноважила мене вистежувати в Ірландії Кита, — «Боже мій», — подумалося, — зіставлятиму дійсність зі своїми мимовільними підозрами. Я повинен викурити привиддя назавше. Можна сказати... — непевно завершив я, — що прибув побачити ірландців.

— Ні! Тут треба чути. Втім, наш язик не зв'язаний із нашими звивинами. Побачити нас? Навіщо, парубче, адже нас тут нема. Ми отам, а чи навіть за межами того. Позичте мені ці окуляри.

Він невимушено потягнувся, щоби зняти з носа окуляри.

— Ох, Боженько, — насунув їх.

— Оце двадцять на двадцять*!

— Так.

— Ні, ні! Фокус украй точний. Вам знадобиться щось спроможне заломити світло й утворити щось на кшталт імлі або туману, але ніяк не дощу. Тоді

ви углядите, як ми плаваємо, мало не потопаячи на спинах наших. Як те дівчисько у «Гамлеті»*?..

— Офелія?

— Саме вона, бідолаха. Ага!

Він наклав окуляри мені на перенісся.

— Коли захочете зосередитися на юрбі, зніміть їх або вловите, як ми маршируємо ліворуч тоді, як годиться шаснути направо. Однак ви у жодному разі ніколи не розгадаєте ірландців, зондуючи їх, силкуючись збагнути, докопатися до них. Ми не настільки раса, наскільки погода. Просвітіть нас ікс-променями, висмикніть наші скелети з корінням — і до рання вони знову наростуть із лихвою. Маєте слухність в усьому сказаному!

— Невже? — збентежено поспитав я.

За повіками інспектора почав зринати перелік.

— Кава? Ми не смажимо зерен, ми спалюємо їх! Економіка? Музика? Усе це скупчується у нас воєдино. Тут і жебраки виграють своєї на ненапнутих, як належить, струнах банджо, на мосту О'Коннелла*; прохачі, котрі цурпелять піанолі довкіл парку Сейнт-Стефен-Грін. Знаєте, що звучить, як бетонозмішувачі, напхані лезами? Ірландські жінки. Поголовно мають три фути заввишки, куці ноги та свинячі носи. На них можна спертися. Певна річ, послуговуватися ними, як укриттям від дощу, проте ви серйозно не ганятиметеся за жінками по багнюках. Щодо самої Ірландії? Це найздоровіша в історії виправна колонія просто неба... величезний іподром, де священики тримають на невігідних парі, приймають ставки, які виплачуватимуть на Страшному Судищі. Вертайтеся додому, парубче. Ми вам геть не сподобаємося!

— Я не відчуваю неласки...

— Відчуєте! Послухайте! — прошамотів старий. — Бачите он ту купку ірландців, які приспішили забра-

тись із острова, поки він не втонув? Вони наставилися на Париж, Австралію, Бостон, допоки не нагрянуло Друге Пришестя. «З чого б така крамола зі втечею із Ейра*», — запитаєте ви? Що ж, коли у вас залишався б вибір: варіант перший — гайнути недільного вечора до кінотеатру «Джоєс», аби переглянути фільмик тридцять першого року із Гретою Гарбо*; варіант другий — підмочити пам'ятник поету неподалік театру «Гейт»*; варіант третій — шубовснути у річку Ліффі заради втіхи, вдоволено плекаючи сподівання, що радше за все потонете, тоді, ймовірно, вам так само закортіло би дати дьору з Ірландії, як і цьому юрмищу, котре метко забирається звідсіля, відколи протаранили Лінкольна*. Населення збавилось із восьми мільйонів до менш, аніж трьох. І ще один картопляний голод*, а чи ще один густий туман, який затягнеться достатньо надовго, аби усі спакували клунки і навшпиньки спровадилися через канал, замаскувавшись, як поліцейські Філадельфії, отак Ірландія знелюдніє. Ви не сказали нічого такого про Ірландію, про що я не довідався раніше!

Я завагався.

— Сподіваюсь, я не скривдив вас...

— Було за ласку почути, що у вас на думці! А ота книжка, яку пишете... Вона... порнографічна?

— О ні! Я не наміряюся докопуватися до сексуальних звичок ірландців.

— Прикро. Вони вкрай потребують цього. Що ж, Дублін прямісінько перед вами! Нехай таланить, парубче!

— Прощайте... і дякую!

Старий із маловір'ям глипнув на небо.

— Ти чув його? Він подякував!

Я чкурнув і розчинився у блискавиці, громі й темені. Десь у пообідніх померках фальшиво відлунувала арфа.

Проїхавши трохи потягом, який доправляв із по-рома, я помчав на таксі залитими дощем вулицями. Врешті-решт таки дістався до готелю «Роял Гіберніан»* і зателефонував у Кілкок*, аби вивідати, яким чином мені до снаги здібатися зі самісіньким Гаспидом, як висловився клерк із приймальні, передаючи мою поклажу посильному, котрий, перевалюючись, піднявся зі мною ліфтом до номера, — «приладити багаж так, щоби він не пустив коріння», як сказав той, і відсахнувся від мене, немовби нипав на дзеркало і не впіймав у ньому мого відображення.

— Сер, — поцікавився він. — А ви, бувало, не з якихось відомих письменників?

— Із якихось, — відказав я.

— Що ж, — пошкрябав потилицю посильний, — я уже розпитував про вас у пабі, вестибюлі й на кухні, одначе ніхто анічогісінько не чував раніше.

Побіля дверей він розвернувся.

— Не гризіться, — запевнив. — Ваша таємниця надійно триматиметься при мені.

Двері тихцем причинилися.

Зненацька я почав навісніти чи то через Ірландію, чи то через Кита. І гадки не маю, з якого дива схопив те таксі, що петляло вулицями, напхом напханими десятками тисяч велосипедів. Ми погнали на захід, уздовж річки Ліффі.

— Вам як хочеться їхати: довго чи мало? — поспитав водій. — Обираєте довгу дорогу, а чи швидко прибуття?

— Швидко.

— Так дорожче, — урвав водій. — Довгою дешевше. Бесіда зав'яжеться! Будете теревенити? До кінця поїздки я надто розслаблений і геть забуваю про чайові.

Ба більше, я — мапа, схема й атлас Ліффі та її довкілля.
Ну то як?

— Об'їжджайте!

— Об'їзд — те, що треба.

Він сильніше талашнув на газ, неначе машина потребувала пробудження, а тоді взув дюжину велосипедистів і чмихнув викрутасами вздовж Ліффі, ширяючи простором. І все те заради того, аби вчути, як бухикає і здихає двигун, якраз окрай Кілкока. Ми глипнули на двигун, якому давним-давно мав настати гаплик, і схилилися над гробницею. Мій водій підняв чималеньку довбню, зважуючи, а чи не лупнути востаннє по тому двигунові, затим пожбурих довбню вбік і попрямував до тильної частини таксі, аби вийняти з багажника велосипед і простягти мені. Я зронив його.

— Беріть зараз же! — Він знову всунув у мої руки веломашину. — До вашого пункту призначення он уже дещиця зосталася — спуститися дорогою вниз.

Водій затермосив велосипедом.

— Видирайтеся.

— Та я уже роками...

— Ваші руки все згадають, та й задок освоїться.
Застрибуйте.

Я заскочив, розчепіривши ноги, а тоді прикипів очима до вмерлої автівки та безтрепетного чоловіка.

— Ви не скидається на безвідрадного... — сказав йому.

— Машини — як жінки, всього-на-всього треба докумекати, як їх завести. І вони їдуть з тобою. Під гору. Обачно. Тільки не варто забувати, що там не тільки гальма.

— Дякую, — скрикнув я тієї миті, коли авто попхало мене ген-куди.

3

Десять хвилин потому я спинився на маківці під-йому й зайшовся прислухатися.

Хтось насвистував і наспівував «Моллі Малон»*. На схилі, жажнюче хилитаючись, мотав педалями літній чоловік, сидячи на велосипеді, нічим не кращому, ніж мій. На узвишші він гепнувся і розпростерся на землі.

— Старигане, ти не такий, яким був колись! — зарепетував та копнув шину. — От і лежи на місці, звірюко!

Незважаючи на мене, він вийняв пляшку. Пофілософськи пригубив її, після чого потримав денцем догори, аж поки остання краплина впала йому на язик. Зрештою я прорізавав мовчанку:

— Схоже, що нас обидвох спіткала халепа. Що пішло не так?

Чоловік витріщився на мене.

— Невже я чую голос американця?

— Так. Чи можу підсобити вам?..

Старий вказав на порожню плящину.

— Ну, та тут помочі а помочі треба. За час, коли видирався на схил, урапт спало на гадку, що мені й он цій триклятій чортопхайці, — він злегка пхнув велосипед, — нам обом по сімдесят.

— Мої вітання!

— З якої нагоди? Що дихаю? Та то звичка, а не доблесть. Дозвольте поцікавитися, чому ви так витрішки дивитеся на мене?

Я відступив.

— Що ж... а у вас, може, є свояк десь на митниці, у доках?

— А в кого з нас нема? — засапуючись, він потягнувся до велосипеда. — Ах, що ж, хвилинний перепочинок — і ми з цим биком уже в дорозі. Хоча уявлення не маємо, куди сунемо. Як бачите, я і Саллі — так звати

цей триклятий велосипед — щоденно визначаємось із дорогою і випробовуємо її.

Я взявся дещо поглузувати:

— А вашій матінці відомо, що ви не вдома?

Старий, здавалось, отетерів.

— Дивно, що завели про це мову! Авжеж, відомо! Їй дев'яносто п'ять, і вона лежить, розпластавшись, на своєму одрі! «Мамо, — сказав я, — їду на весь день. Облиш віскі. Ти ж знаєш, що я так ніколи й не одружувався».

— Даруйте.

— Попервах ви мене вітаєте з моєю старістю, а тепер перепрошуєте, бо не маю дружини. Ясно, як Божий день, що ви не знаєте Ірландії. Бути старим і водночас холостяком — то одні з наших визначальних промислів! Розумієте, чоловік не може повінчатися, не маючи маєтків. Ви дожидаєтеся часу, коли матір і батька гукнуть за Межу. І тоді, коли їхнє нажите стає вашим, шукайте дружину. Отака вичікувальна забава. Я ще одружуся.

— У сімдесят?

Старий заціпенів.

— Навіть у такому похилому віці мені з гожою дружиною світить ще років із двадцять доброго подружнього життя. Маєте сумніви?! — блимнув на мене.

— Аж ніяк.

Старий розслабився.

— Ну і хай. Задля чого ви тоді добиралися до Ірландії?

І тут урапт мене кинуло з вогню у полум'я.

— На митниці мені порадили пильно приглянутися до цієї країни, що захряснула у зубожінні, бо її запрягли духівники, виповнюють проливні та розмиває сльота, ця...

— Боже милостивий! — розкусив мене старий. — Та ви — письменник!

— Як здогадалися?

Старий пирхнув, жестикулюючи.

— Країна гуде від них. У Корці письменники турлять каменюки, у Кіллашандрі — скитаються болотами. Згадаєте моє слово, нагряне день, коли на кожне людське створіння у світі припадатиме п'ять письменників!

— Що ж, а я, правда, письменник. Відтоді, як прибув сюди, сплигло лише кілька годин, утім, здається, що сонця тут не було років із тисячу, хіба що моква, студінь і бродіння стежками. Мій режисер десь вичікує мене, якби мені стало до снаги відшукати цю місцину, але я вже ніг не чую.

Літній чоловік схилився до мене.

— Вам уже припиняє подобатися цей візит? Дивитися спогорда?

— Ну...

Старий замахав у повітрі.

— Чом би й ні? Кожен потребує дивитися на когось спогорда. Ви так дивитися на ірландців, ірландці — на англійців, а англійці з презирством споглядають на всенький світ. Урешті-решт усе стає гаразд. Думаєте, я стривожений виразом вашого обличчя? Ви дісталися сюди, аби докопатися до того, яке наше дихання, і збагнули, що воно кисле; дісталися виміряти наші тіні й пересвідчилися, що вони куці? Ні! Насправді, то я допоможу вам ліпше второпати, що то за паскудне місце. Ходімо туди, де вам випаде стати очевидцем маркітної події. Страховидної сцени. Де перетинаються Долі, он куди. То і є справжнісінька батьківщина ірландців... Ах, Боженько, яким осоружним те закуття виявиться для вас! І все-таки...

— І все-таки...

— До того, як покинути нас, ви полюбите усіх поголовно. Ми нездоланні. Й усвідомлюємо це. То є нашою смутою. І від тих відомостей стає ще скорботніше, а це означає, що нам годиться працювати заповзятіше, аби

щоразу залишатися непоборними. Тож ми стрімголов ганяємося країною, наступаючи на власні п'яти, ніколи не здобуваючи перемогу і ніколи не втрачаючи доценту! Ось як! Бачите той парад безробітних, котрі чимчикують дорогою у дріявому дранті?

— Так!

— Це перше коло пекла! Видите отих молодиків на велосипедах зі спущеними шинами, без спиць, котрі босоніж мотають під дощем?

— Так!

— Це друге коло пекла!

Літній чоловік умовк.

— А отут... можете прочитати? Третє коло!

Я прочитав напис:

— «У Гебера Фінна»... чому? А, це паб!

Старий удав подив.

— Заради Бога, ви маєте слухність. Ходімо, я познайомлю вас зі своєю... сім'єю!

— Сім'єю? Ви ж сказали, що неодружені!

— Так і є. Хай там як, ходімо!

Старий добряче гримнув у двері чорного входу. І тоді ми опинились у барі. Яскраві крани і близько дюжини сполоханих облич відвідувачів повернулися до нас.

— Це я, хлоп'ята! — скрикнув старий.

— Майку! Ну ти й нагнав ляку! — сказав хтось.

— Ми подумали, що то перелом якийсь відбувся! — додав інший.

— Що ж, може, так і є... бодай у його разі, — він постукав по своєму лікті. — Що тобі налити, парубче?

Я добряче обнипав усе очима, прагнучи сказати «вино», проте спинив вибір не на тому.

— Віскі, будь ласка, — нарешті вибрав.

— А мені «Гіннес»*, — мовив Майк. — А зараз познайомся з усіма довкола. Он Гебер Фінн, який тримає цей паб.

Фінн присунув мені віскі.

— Здається, ніби ним уже три-чотири рази закла-
далися.

Майк рушив далі, вказуючи пальцями.

— А це О'Гейвін, у якого найпрекрасніші болота
в усьому Кілкоці, з них він добуває торф, підтримуючи
таким чином вогнища в ірландських домівках. А ще
він першокласний мисливець та рибак — як у сезон,
так і поза ним!

О'Гейвін кивнув.

Я полюю на дичину, займаюся браконьєрством
і підсікаю рибу.

— Ви — чесний чоловік, містере О'Гейвін, — сказав я.

— Ні. Тільки-но я знайду роботу, — мовив О'Гейвін, —
я відмовлюся від усього цього.

Майк потягнув мене далі.

— Наступний — Кейсі, котрий ладен прибити під-
кову твоєму коневі.

— Коваль, — озвучив Кейсі.

— Шпиці вашого велосипеда.

— Підрихтовування роверів, — пояснив Кейсі.

— Або свічки запалювання для будь-якої рухлі.

— Ремонт автомобілів, — проказав Кейсі.

Майк знову рушив далі.

— А отут — Келлі, наш торф'яний обліковець!

— Містер Келлі, — озвався я, — а ви ведете облік
торфу, що містер О'Гейвін добув із болота?

Усі взялися реготом, а Келлі сказав:

— Це поширена хиба туристів. Я — експерт із забігів.
Розводжу коней...

— Він приторгує квитками на ірландський тота-
лізатор, — сказав хтось.

— Букмекер, — уточнив Фінн.

— Одначе «торф'яний обліковець» звучить м'якше,
хіба не так? — звернувся Келлі.

— Ще б пак! — запевнив я.

— А ось Тімалті, наш мистецтвознавець.

Я потиснув руку Тімалті.

— Мистецтвознавець?

— Я стільки надивився на марки, що маю бувале око до живопису, — пояснив Тімалті. — А в цілому управляю поштою.

— А се Кармайкл, який минулоріч очолив сільську телефонну станцію.

Кармайкл, який щось в'язав, коли той говорив, ураз відповів:

— Моя дружина нездужає і все ніяк не може очуняти. Хай допоможе їй Бог! Я чатую отут неподалік.

— А зараз розкажи нам, парубче, — мовив Фінн, — що тебе непокоїть?

— Кит. Та... — витримавши мовчанку, я додав: — Ірландія!

— Ірландія?! — залементували усі.

Майк розжував:

— Він письменник, котрий застряг в Ірландії, бо не вистачило снаги второпати ірландців.

По хвилі мовчанки хтось мовив:

— Ніби ми всі годні допетрати!

Прокотився надмірний регіт. Містер О'Гейвін схилився вперед:

— А саме чого ви не можете втямити?

І тут втрутився Майк, аби завадити гармидеру.

— Якщо точніше, то недооцінює. І, ймовірно, зрештою перебуває в сум'ятті. Тому то я й візьму його із собою у Великий тур найгіршими місцинами і найжаскішими істинами. — Він принишк і повернувся. — Що ж, бачиш, як їх багацько, парубче!

— Майку, ви проґавили одного, — я кивнув на простінок на віддаленому краї бару. — Ви не відрекомендували мене... йому.

Майк пильно глянув і поспитав:

— О'Гейвін, Тімалті, Келлі, вам видно там когось?
Келлі глипнув на шерегу.

— Не бачимо.

Я тицьнув.

Із чого б так, та це ясно, як білий день! Чоловік...
Раптом уклिनився Тімалті.

— А тепер послухай-но мене, янкі*, не пробуй розладнати всесвітній порядок. Видиш оту перемичку? Є непорушний закон, згідно з яким кожен, кому бодай на дрібку заманеться умиротворення та смирення, автоматично щезає, стає незримим, нулем без палички, коли тільки-но ступає у те затишне закуття.

— Невже це факт?

— Ближче до чогось достовірного в Ірландії годі й скрастися. Той простір становить не більше, аніж два фути до одного, утім, його вважають значно потаємнішим, як сповідальня. Отуди чоловік може заплигнути, коли вчуватиме нужду підгодувати свою душу. І жодних тобі балачок чи метушні. Тож які б у кого не були наміри і прагнення, аж поки він не порушить мовчання, той простір вважається неолюдненим. І там ані душі!

Усі закивали, хизуючись тирадою Тімалті.

— Лепсько є, Тімалті, а зараз — цмули своє питво, парубче, стій на сторожі, залишайся напoxваті, пильнуй! — окликнув Майк.

Я вдивлявся у куряву, що здіймалася крізь двері.

— Задля чого на сторожі?

— Бо в тому тумані завжди зароджуються Значні події, — Майк став іще загадковішим. — Як людина, котра вивчає Ірландію, не зволь анічому зостатися без відповіді.

Він втупився у темінь.

— Будь-що може трапитись... і повсякчас відбувається...

Він заковтнув туман, а тоді застиг на місці.

— Тс-с-с! Ви чули?

Віддалік долинали невловиме оком шурхання ніг; глибоке посапування усе ближчало, ближчало і ближчало!

— Що?.. — поспитав я.

Майк примружив очі.

— Тс-с-с! Слухай-но! Отак!

4

Знадвору по східцях п'яно погупувало взуття. Відтак широко розчахнулися двопільні двері. І, хилитаючись, усередину завалився охлялий чоловік, обхопивши заюшену голову закривавленими руками. Від його стогону всі завсідники бару скрижаніли. Якусь хвилю було чутно хіба лускання легких бульбашок у візерунчастих кухлях. Коли відвідувачі повернулися, виднілося, що деякі обличчя вкрилися білизною, деякі розрум'янилися, а на деяких набубнявіли жили і зарясніли червоні цятки. У кожного засмикалися повіки.

Незнайомиць у пошарпаній одежі похитувався, його очі були вирячені, а губи посіпувалися. Питуші стиснули кулаки. «Ну! — безмовно кричали вони. — Ну ж бо, чоловіче! Що трапилося?»

Незнайомця добряче крутонуло у повітрі.

— Зіткнення! — заволав. — Зіткнення у дорозі!

Після того йому звело коліна, і він упав на долівку.

— Зіткнення!

Дюжина чолов'яг рвонула до нього.

— Келлі! — вигнувся через барну стійку Гебер Фінн. — Мчи до цієї дороги! Тільки, диви, полегше там, а то один потерпілий уже є! Джо, шпар по лікаря!

— Постривайте! — озвався тихий голос.

Із окремішньої кабінки, затишного закуття, місця, де філософи ладні давати життя своїм дітищам, із

іншого краю пабу на натовп прижмурювався темно-косий чоловік.

— Лікарю! — загорланив Гебер Фінн. — Ви увесь час крилися там?!

— Ай, стули пельку! — запащекував лікар і разом із кількома чолов'ягами заметушився у темряві.

— Зіткнення... — чоловік, який розпластався на підлозі, тіпнув губами.

— Легше, хлоп'ята.

Гебер Фінн та двійко інших з обачністю переклали жертву на гладінь барної стійки. Потерпілий видавався принадним, як смерть, простягнувшись на тому чудовому інкрустованому дереві, а в призматичному дзеркалі відображалися заодно дві моторошні напасті.

Знадвору, на східцях, юрба залякла на місці, знічена, ніби океан потопив у присмерках Ірландію і зараз зусбіч підбирався до них. Так, ніби туман заввишки п'ятдесят футів з валами та дробарками погасили місяць і зорі. Кліпаючи й лихословлячи, чоловіки плигнули вперед, ніби розчинилися.

Я стояв позаду них у яскраво освітленій проїмі дверей, бідкаючись, аби раптом не встряти у те, що скидалося на сільський ритуал. З часу прибуття в Ірландію постійно ніяк не міг спекатися відчуття, ніби я осів посеред сцени театру «Еббі»*. А зараз, не відаючи, які мої репліки, мені залишилося хіба що витріщатися на квапливих чоловіків.

— Але ж, — слабо запротестував, — я не чув жодних автівок на дорозі...

— Авжеж, не чув, — мало не з пихою відказав Майк.

Артрит скував його рухи, тож він не зумів спуститися з верхньої сходини, де м'явся, репетуючи щось білим приливам, які захлинули його друзів.

— Обнишпоріть розхрестя, хлоп'ята! Там найчастіше щось зчиняється!